

Sokkal több örömről telt a Víg-színház francia újdonságában, Jacques Devalnak *Ónagysága órangyala* c. vígjátékában. Nem azért, mintha e darab roskadoznék a magasabb irodalmi értékektől, hanem mert a francia vígjáték-nak mintha újabb, egészségesebb, üdőbb formafordulatát jelentené. Akit érdekelnek az efféle irodalmi összehasonlítások, az a Víg-színház ez újdonsága után nézze meg a Fővárosi Operett-színház francia vígjátékait is. A Víg-színház ez újszerű és eleven darabja után meghökkenve fog egy valaha divatos stílusnak ezekben az *utolsó bölényeiben* ráismerni egy magát kiélt vígjátéki forma lélekjevesztett, erőltetett, agyoncsépelet fordulataira. Jacques Deval vígjátéka ellenben érdekes, mert mintha azt mutatná, hogy a francia komoly drámának nagyjelentőségű formaújításait a francia komédia is készül átvenni. Az a lényegreszorítottság, a mellékes motívumoknak, a főszelepes epizód szerepeknek az a minimumra csökkentése, a sok egymást kergető fordulat és a sok jövés-menés helyett a drámai dialektikának az a mélyebb magakiélése jelentkezik — még kissé kezdetlegesen persze — Jacques Deval e vígjátékában is.

Az egész történet szinte csak három ember között pereg le. Egy válófélben levő asszony nem tudja magát léha és célszerű férjének hatása alól kiszabadítani, segítőtársul maga mellé vesz hát egy belé szerelmes, de számára közönyös fiatalembert, akinek az a feladata, hogy a férj előtt az asszony szeretőjét játssza s a nőt — ha volt férjével szemben gyöngesség fogná el — erőszakal is megőrizze férje csábításaitól. A fiatal ember olyan jól teljesíti feladatát, hogy terrorjával az asszonyt nem egyszer a sírásig dühíti, a férjet feleségével szemben nem egyszer deusztálja. Végül is az asszony mit tehet egyebet, beleszeret a kitartó fiatalemberbe és végképen szakít férjével.

A darab fordulatai nincsenek híján az erőszakoltságának, néhol teljesen fölösleges frivolságok is kellemetlenkednek benne, de kedvessége, friss ötletessége és főképp formai újszerűsége, nem tévesztik el hatásukat.

A fő női szerepben Gombaszögi Frida kissé nehezen találta meg a vígjátéki hangot, de a darab második felében határozottan ötletes volt. A szerelmes fiatalembert Rajnay Gábor játszotta eleven és gazdag változatosságú

eszközökkel. A férj szerepében Somlay kissé kedvetlen és unott volt. *

Örülünk, hogy épen az a Víg-színház, amely a századforduló divatos francia bohózáti stílusának nálunk főpropagálója volt, most észreveszi és bemutatja az új francia vígjátéki stílust is.

Galamb Sándor.

Művészeti szemle.

Csoportkiállítás a Nemzeti Szalonban.

A vidéki művészek tárlatának bemutatója után az LVIII-ik csoportkiállítás nyílt meg a Nemzeti Szalonban.

Ezen a kiállításon egy tartalmas, érdekes német művész jutott az érdeklődés középpontjába: *Bühler Hans Adolf*. A javakorabeli festő a karlsruhei képzőművészeti akadémia tanára. Bühler nagy kultúráltságú művész. Kitűnő mestertekről tanult, kik közül Thoma gyakorolt reá legmélyebb hatást.

Műveit dús eszmei tartalommal tölti meg, azonban a spirituális elmélyítés seholsem teng túl munkáiban, mindig a legkívánatosabb összhangban marad a festői értékekkel. A német mester kiváló rajzoló. Vonalvezetése biztos és a nagy kifejező erő mellett is szinte könnyednek hat. A színnel puritán módra, majdnem fukarul bánik, de mindig ad belőle annyit, amennyivel látomásait melegen belénk rögzítheti.

Megkapó erő nyilvánul meg a «Nibelungok» három alakjában. Igazi germán vízió. «A nagy család» sok alakból fűzött kompozíciója gazdag eszmei tartalmat is hordoz az érdekes festői elgondolás mellett.

Az «Őnarkép» meleg vallomás e képek alkotójának dús lelkeségéről. Hans Thoma-arc képe műzeális becsű alkotás, klasszikus erő buzog benne. Kiváló portré a Drews Arthuré is. Az «Ebéd a szabadban» kedves, finom kis tanulmány, lírai báj érzik belőle. A «Költő a kertben» tartalmas német vers, színből, vonalból megszöve. «A lélek» című kép titokzatos érzésáradatot indít meg, a «Hófehérke» a fantázia dús csipkéit hímezi ki finom vonalakból.

Bühler mint grafikus is számottevő, plasztikai munkái is igen érdekesek, nyereséges volt vele megismertetni a magyar közönséget.

A német művész mellett még néhány magyar festő és szobrász állította ki munkáit.

Bardocz Lajos komoly tájképfestő, ha nem is nyújt valami mélyebb él-

ményt. *Faragó* Géza, aki főleg mint dekoratív festő, plakátrajzoló és karikatúrista tette ismertté nevét, most leginkább kompozíciókat állított ki. Színes, kitalalok képei között akad pár érdekes, de *Faragó* e téren még legfeljebb csak ígéretek nyújt. *Kammerer* Mária ügyes, elegáns esetkezeléssel festi meg arcképeit. A kiállított sorozat néhány darabja komolyabb reményekre is feljogosít, de a portrék javarésztében még nincs elég lélek, melegség s e külsőséges, technikai eredményeknél nem lenne szabad könnyedén megállapodnia. *Loránt* Mihály rajzai sem kiforrott munkák még. Sokat kell még tanulnia, míg biztató tehetségét kifejlesztheti.

Patzó Pál szobrai között akad pár számottevő munka, mint az «Anyaság», «Eva» és néhány jó, életteli arckép. Egyes kísérleteiben azonban még nem tud felszabadulni az iskolás hatások alól, még nem érkezett el a friss, lendületes, egyéni erejű vonalvezetéshez. Általában azonban komoly törekvés jellemzi főleg bronzait.

Radnay Miklós leginkább szolnoki tárgyú képeivel kelt reménységet. Ma még erősen érzik rajta mestereinek hatása, de több festményén kezd már kibontakozni egyéni érzése és felfogása. A «Szélmalom» s az «Öreg cigány» biztató eredmények máris. *Vadász* Ilona munkáiból a csendéletek hatottak leginkább e kiállításon.

Csók István kiállítása.

Az Ernst-Múzeum új csoportkiállításának legfőbb értéke *Csók* István gyűjteménye. Egy önmagára derűs, ragyogó harmóniában reátalált festőléleknek dús, teljes kivirágása ez a színpompás kollekción.

Csók István a szivárvány egész ékös skáláját odacsalogatja palettájára, ott feloldja valami lelkes, puha lágysággal és mint élő, izzó rubintot, olvatag topázt, foszforeszkáló azúrt és ametisztet bocsátja reá a vászonra akár a nagy magyar tó csodálatos csillogású vizét, akár a nyári és őszi lombbal keretezett táját, akár a magyar szobabelsőt, akár a műteremsarok fényében megvillanó női testet festi. A szín meglelelkű költője ő. Tájképein, virágscsendéletein szinte rímekben csengenek-zengenek össze a pirosak, sárgák, kékek, violák és kacagó zöldék.

Színei mindig szerves, elválaszthatatlan összeköttetésben vannak a tiszta

formákkal, a vonalak szirmaiból virul ki a természet felfokozott erejű, művészi összhangzásba átköltött koloritja. Ez a finom színeköltészet már régóta lehangsúlyosabb jellemzője volt *Csók* István művészetének, ma pedig valósággal ez a legleleke, ez az éltető eleme. Egyformán gyönyörködtünk tájképeiben, figurális műveiben és csendéleteiben. De most talán mégis virágscsendéletei ragadták el legjobban nem, bensőséges művészetének híveit. A virágscsendélet talán a legelcsépeltőbb téma. A természet ez ékszeréhez menekül a legtöbb dilettáns, bízza abban, hogy ez a meleg színpompa még akkor is közfelférkőzik a szemlélőhöz, ha bizonytalan kéz viszi is át a vászonra. Mit tud e témából kicsiholni egy igazi, nagy művész, egy *Csók* István! Ezt szavakkal megközelíteni, érzéttelni nem lehet, ezt látni kell. Látni kell *Csók* vázsnait, melyek versenyre kelnek a természet édes szépségével s olykor szinte-szinte meg is tetézik azt a költészet erejével. (21., 24., 36., 46. számú képek.)

De a *Csók* mester keze alatt virággá finomul a táj is, a felhő is, a hűvös-zsírnyú Balaton, még a városi házak tetejére lehulló, megrózsaszínű hó is. A «Balatoni hangulat», «A zöld Balaton», a «Rózsaujjú hajnal», a «Fasor télen», mindezt a virágfinom elgondolású festészetet reprezentálják a többi téma puha, meleg feldolgozásával együtt. *Csók* István festő-költészetét most áll teljes virágzásban, most virul legmeghatóbb pompájában.

Márfy Ödön is a villogó színekben leli legnagyobb örömét újabb képein. Olajfestményei és vízfestményei egyaránt vidám ragyogással keltenek figyelmet. Azonban teljesen más felfogással hozza kapcsolatba a színt a formával, mint *Csók* István. A *Márfy* színessége nem közvetlen átszűrése a természetnek, hanem bonyolult koloristájáték, mely a tudatos stilizálás révén kapcsolódik a színté már zsonglórködve kezelt, bravuroskodást érzető, bizarr formavilághoz.

Márfy mindinkább a vízfestményben találja meg a maga igazi területét. Akvarelljei között igen érdekes darabok akadnak. Itt is, de újabb olajfestményein is jóval nagyobb önfegyelmet kezd tanusítani, forrongó, könnyed stílusa kezd lehiggadni, úgy látszik: művészetének nagyon biztató, célhoz kalauzoló ösvényére jutott el. Néhány arcképe, a körtés csendélet, a «Kilátás

a terraszon» és «Reggeli fények» című művei gyűjteményének komoly értékei. Színes lithografiai is méltó figyelmet keltettek.

A csoportkiállításán még *Lux Elek* vett részt szobraival. Lux nevét apró táncoszsobrai tették ismertté. Ezek a bájos alakok szinte zenei bensőséggel testesítették meg a könnyed mozgást, graciózus ritmusukkal külföldi kiállításaink látogatóit is mindenütt megragadták. Néhány ily alkotása most is nagy hatást keltett, de ezúttal beszédes arcásai s pár nagyobb aktja keltett méltó, nagy feltűnést. A «Fésülködő» a maga könnyed vonaljátékával is nemes szobrászati érték, csupa meleg élet. Igen jó portré a Györgyi Kálmáné. A «Füldöző» és a «Tavaszi», valamint az «Anyaság» olyan művészt reprezentálnak, aki nemcsak a graciózitás kifejezésében mester, de könnyen birkózik meg a súlyos vonalproblémák megoldásával is. *Mariay Ödön.*

Zenei szemle.

Az elmúlt két hét alatt is idegenek uralkodtak énekes színpadainkon. Nem vesszük észre, hogy zeneéletünk lassankint teljesen a külföldi művészek jól jövedelmező gyarmatává lesz? Fléta, Kiepara és több más sokkal értékeletlenebb társa közönségünk lázas érdeklődése mellett viszi el tőlünk a magyar pénzt s a mieink tengődvé és szomorúan nézik háttérbeszorítottasukat. Káros és kárhóztató zenepolitika, mely ha nem változnék meg, statisztikával kell kimutatnunk ártalmasságát. Vámvédelmet a magyar művészetnek! Bécsben, a zene internacionális világvárosában, épen a napokban kiállították el a színgazgatók ugyanezt a jelszót. És nálunk az illetékesek süketek?

*

Két nevezetesebb zenei eseményről adhatunk számot. Az egyik *Rimszki-Korzakov* «*Hóhé hely*» című operájának bemutatója; a másik a hetedik bérleti filharmóniai hangverseny.

A magyar közönség nem ismeri eléggé az orosz zeneművészet nagyjait. Glinka, Muszorgszki, Borodin, Cui Cézár, Csajkovszki, Rimszki-Korzakov (1844—1908) inkább szimfonikus és kamarazeneműveiken keresztül szerettek nálunk is elismertést világnéjüknek. Színpadi műveikből alig került egy-néhány előadásra. Pedig a *Boris Godunov*-ot, vagy az *Anyegin*-t a külföldi

nagy operák mintájára állandóan műsorban tarthatnánk. Negyedszázad is eltelt budapesti bemutatójuk óta s ha akkor nem hozott sikert, most könnyen közkedveltségnek örvendhetne.

Rimszki-Korzakov-nak, a nagy orosz zeneszerző gárda egyik legeredetibb tehetségének, csak egyetlen színpadi művét, a ragogyó színekben tobzódo *Seherezade*-t ismeri közönségünk még abból az időből, mikor vagy húsz évvel ezelőtt Reinhardt a Vígszínházban előadta. Azóta a vendégszereplő orosz balettől is láttuk. Mintha ezt a hiányt akarta volna pótolni a Városi Színház, mikor a zseniális orosz mester egyik legfinomabb művét, a *Hóhé hely* című operát, mely másik operájával, a *Szadko*-val külföldön ma is műsor-darab — bemutatja.

A *Hóhé hely* ötfelvonásos meseopera. Tárgya az orosz nép költői fantáziájából életrekellett népmese. A librettót egy orosz költő (*Osztrovszki*) nyomán maga a zeneköltő írta. *Hóhé hely* Jégkirálynak és Tavasz tündérének szépséges lánya. Nagyon gyönyörű a világba. Szülei óvják az emberektől és a nap forró sugaraitól, de a leányka meg akarja ismerni a földet, ahol szép és szerelmes az élet. Elmegy az emberek közé. Szerelmbe esik s heves fellángolásába belehal... elolvad. Ez a librettó váza, melyet eléggé hosszadalmas cselekmény oszt felvonásokra.

A partitúrából mély és szellemes muzsika árad. Az orosz népzene vadvirágos, gazdag mezejéről kötötte csokorba a zeneköltő. Megejtő, finom melódiák csillogó zenei köntösben vonulnak fel előttünk. Besurranak a fülünkbe s ráülnek a szívünkre. Rimszki-Korzakov, aki elsősorban kolorisztikus talentum, ebben a művében: melódiaköltő. Beszédes zenekara csillog, mint a napsütésben a hómező. Melódiái, mint hópelyhek, szállonganak *Hóhé hely* kedves, bájos alakja körül.

A Városi Színház sok igyekezettel állította ki az operát. *Karácsonyi* István karmester kezében a nagyszerű partitúra szépen érvényesült.

*

A *filharmóniai hangverseny*-nek gazdag műsora volt. *Dohnányi* Ernő kiváló ízlését tükrözte. *Boieldieu: Bagdadi kalifa* nyitányának egyszerű bájában a zenei ultramodernek is mindig gyönyörködni fognak — titokban. *Brahms* fiatalkori (d-moll, op. 15) zongoraversenyében sokkal több közvetlen-